

Teser om pedagogikk og kristendom

av Carsten Hjorth Pedersen

Utgitt av Kristent Pedagogisk Institutt, Ansgarvej 8, 3400 Hillerød.
Copyright © KPI og forfatteren 2001.

Teksten er hentet fra www.kpi.dk. Finnes ellers i boken "Pædagogikk i kristent perspektiv", Credo Forlag, København 2002.

"Fornorsket"/oversatt av Inge Stene aug. 2004

Om forfatteren

- Carsten Hjort Pedersen (født 1955)
- Tidligere lærer og pedagogisk sekretær i ”Foreningen af Kristne friskoler”
- Cand.polit. (pedagogikk og kristendom) fra Norsk Lærerakademi 1999
- Pedagogisk konsulent i Kristent Pædagogisk Institut (KPI) 1999

Innhold

Forord	4
Innledning	5
Definisjoner og henvisninger	5
Grunnlag	6
1. ET KRISTENT LIVS- OG MENNESKESYN	7
1.1 Mennesket er skapt av Gud	7
1.2 Mennesket er falt fra Gud	7
1.3 Mennesket er opprettholdt av Gud	7
1.4 Mennesket er gjenløst av Gud	8
1.5 Menneskets forhold til Gud	9
1.6 Gud, medmennesket, skaperverket og jeget (se ill. 2)	9
1.7 Mennesket i relasjoner	10
1.8 Menneskets liv mellom maktene (se ill. 4)	12
1.9 Mennesket i kulturen	12
1.10 Barnet	13
2. DET VERDSLIGE OG DET ÅNDELIGE REGIMENT	14
2.1 Luthers lære om de to regimenter	14
2.2 Å skjelne mellom og sammenholde de to regimenter	15
2.3 Pedagogisk virksomhet og kristen opplæring i lys av de to regimentene	16
3. PEDAGOGISK MANDAT OG PEDAGOGISKE INSTITUSJONER	17
3.1 Pedagogisk mandat	17
3.2 Pedagogiske institusjoner	17
4. PEDAGOGISK VIRKSOMHET PÅ KRISTEN GRUNN	18
4.1 Generelt	18

<u>4.2 Konstruktiv og destruktiv</u>	18
<u>4.3 Kjærlighet og egenverd</u>	18
<u>4.4 Oppdragelse</u>	19
<u>4.5 Undervisning og læring</u>	20
<u>4.6 Selvstendighet</u>	21
<u>4.7 Autoritet</u>	21
<u>5. KRISTEN OPPLÆRING</u>	23
<u>5.1 Barn og voksne i forhold til Gud</u>	23
<u>5.2 Dåpen og troen</u>	23
<u>5.3 Opplæringens vilkår</u>	23
<u>5.4 Opplæringens mål</u>	24
<u>5.5 Opplæringens innhold</u>	24
<u>5.6 Opplæringens former</u>	25
<u>5.7 Opplæringens rom</u>	26
<u>5.8 Oppdragelse, kristenliv og helligjørelse</u>	26

Forord

av Hans Jørgen Hansen, formann for KPI

Det er med stor glede at vi KPI kan utgi nedenstående teser om pedagogikk og kristendom.

Tesene er Carsten Hjorth Pedersens verk, men han har valgt å ha med en del medspillere i tilblivelsesprosessen, slik at tesene samtidig er et resultat av en dialog med mange mennesker – så vel teologer, som teoretikere og praktikere innenfor pedagogikkens verden. Som en del av denne prosessen er tesene også blitt behandlet i KPI's styre og representantskap. Her er de blitt mottatt med glede og tilfredshet, som et uttrykk for det grunnleggende formål for KPI: *"å bidra til teologisk og pedagogisk gjennomtenkning med henblikk på å fremme pedagogisk praksis: – undervisning, oppdragelse, veiledning og forkynnelse"*.

Begge organer i KPI's ledelse slutter seg til innholdet og de bærende tanker i tesene. Det enkelte styre- eller representantskapsmedlem kan dog ta forbehold i forhold til enkelte teser og formuleringer. Tesene er jo nettopp blitt til for å fremme debatten om pedagogikk ut fra et kristent ståsted. Og en debatt om de mange enkeltområdet og formuleringer blir man ikke helt ferdig med ...

Vi ser disse teser som et skjellsettende produkt i arbeidet med å opprette et Kristent Pedagogisk Institutt i Danmark. Tesene er i sin uavsluttede form et enestående arbeidsgrunnlag for enhver som tenker og virker i spenningsfeltet mellom pedagogikk og kristendom. Her er noe for teologen, for pedagogen, for læreren, for foreldrene, for barne- og ungdomskonsulentene, for studenter osv. Alle kan lese disse teser – eller deler av dem – på deres nivå og med deres spesifikke bakgrunn og få stoff til videre gjennomtenkning og bearbeiding.

Vi anser disse teser som et klart signal – både innad i KPI-sammenheng og utad i bredere teologiske og pedagogiske kretser – om hva vi gjerne vil bygge på og arbeide ut ifra i KPI.

En takk til Carsten Hjorth Pedersen for å ha fostret idéen og gjennomført den.

Innledning

Teser om pedagogikk og kristendom er et forsøk på å fremholde, konkretisere og aktualisere hva pedagogisk tenkning og praksis på et kristent grunnlag innebærer – på vårt sted og i vår tid. Tesene forstår seg selv som sanne, men dog ufullkomne forsøk på å forstå og anvende Guds åpenbaring på dette felt.

Noen av tesene er satt med petit. De rommer mer konkrete pedagogiske konsekvenser av de forutgående teser. Disse tesene har mer eksemplets preg. De er mer tids- og stedsbundne enn øvrige teser, og de er for fleres vedkommende sammenfallende med hva pedagoger med andre livs- og menneskesyn vil kunne si. Det kan diskuteres om flere eller færre av tesene burde stå i petit.

Tesene har vært til høring hos mange personer, som på hver sin måte har preget tesene. Jeg er hver enkelt av disse medarbeiderne takknemmelig for reaksjoner og endringsforslag. En spesiell takk retter jeg til lærer og cand. philol. Birgitte Kjær, som på en særlig måte har vært min arbeidspartner i denne prosessen. Tesene har på denne måten gjennomgått mange forandringer siden det første utkast i februar 2001. Når det “settes punktum” nå, er det ikke uttrykk for at tesene ikke kan bli bedre. Det er uttrykk for at tesene er så ferdige som de kan bli på nåværende tidspunkt. Men det er mitt håp at den prosessen som har forløpt gjennom flere måneder, vil fortsette også etter offentliggjørelsen. Mitt ønske er at enhver leser eller pedagogisk institusjon som bruker disse tesene, selv tenker og formulerer videre og omsetter tesene til sitt sted og sin tid.

Carsten Hjorth Pedersen

Pedagogisk konsulent i Kristent Pædagogisk Institutt (KPI), Danmark

Definisjoner og henvisninger

“Et kristent livs- og menneskesyn” (hovedpunkt 1) omfatter i denne sammenheng også det som av og til kalles “en kristen virkelighetsoppfatning”. Livs- og menneskesynet rommer altså ikke kun synet på planter, dyr og mennesker og livet i det hele tatt, men også synet på og oppfatningen av Gud som skaper, gjenløser og livgiver, på den åndelige verden og den døde materie – altså så vel den skapende som den skapte virkelighet og relasjonene dem imellom. Uttrykket “et kristent livs- og menneskesyn” brukes bevisst, fordi en bruk av alternativet “det kristne livs- og menneskesyn”, ville indikert at det kun finnes én måte å formulere Bibelens livs- og menneskesyn på. Det kristne syn på livet og mennesket som er formulert nedenfor, er altså det nærmeste jeg for tiden kan komme en formulering av Bibelens syn på saken. Når det i det følgende tales om “pedagogikk, pedagogisk og pedagog”, siktes det til den situasjon hvor to likeverdige personer omgås i en relasjon, hvor den ene (en voksen) har personlig eller faglig myndighet i forhold til den andre (et barn eller en ungdom). Den spesifikke voksenpedagogikk og den spesifikke spesialpedagogikk er ikke omfattet av disse tesene. Flere av tesene vil likevel være gjeldende - eller til inspirasjon - for voksenpedagogikken og spesialpedagogikken.

“Pedagog” brukes her om enhver voksen som står i en legitim pedagogisk relasjon til et barn eller en ungdom. Det er først og fremst tale om foreldre, men også om lærere, pedagoger i barne- og ungdomsinstitusjoner, medarbeidere i barne- eller ungdomsarbeid (søndagsskoleledere. o.a.) og konfirmantlærere. Voksne myndighetspersoner, som bevisst krenker barnets legitime grenser og rettigheter, er i det følgende ikke omfattet av begrepet “pedagog”. For enkelhets skyld brukes heretter “barn” om “barn *eller* ung”.

“Pedagogisk virksomhet” sikter til Oppdragelse, veiledning og undervisning i sin allminnelighet.

“Pedagogisk virksomhet på kristen grunn” ([hovedpunkt 4](#)) sikter til oppdragelse, veiledning og undervisning på grunnlag av et kristent livs- og menneskesyn – i Guds verdslige regiment.

“Kristen opplæring” ([hovedpunkt 5](#)) defineres her som den virksomhet som utøves for å lære opp det dømte barnet i troen, samt å formidle kristentroen til udømte og ikke-troende barn – i Guds åndelige regiment.

“Kristen oppdragelse” fungerer som samlebetegnelse for “pedagogisk virksomhet på kristen grunn” og “kristen opplæring”.

[Hovedpunkt 1](#) handler om livs- og menneskesynet, som er grunnleggende for kristen oppdragelse.

[Hovedpunkt 2](#) handler om det verdslige og åndelige regiment [regi], som bl.a. utreder hvilken betydning Guds dobbelte handling med verden har for pedagogikken.

[Hovedpunkt 3](#) handler om det pedagogisk mandat og pedagogiske institusjoner, som også er grunnleggende for kristen oppdragelse.

“CA” betyr Confessio Augustana. “LLK” betyr Luthers Lille Katekisme. Disse utgjør de spesifikke lutherske bekjennelsesskrifter for Den danske Folkekirke.

Grunnlag

Grunnlaget for disse tesene om pedagogikk og kristendom er

- den kristne tro, slik den er uttrykt i Bibelen, som er Guds inspirerte, fullt troverdige og urokkelige ord og absolutte autoritet i alle spørsmål vedrørende kristen tro, lære og livsførsel,
- den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelse som en rett forståelse av Bibelen.

1. Et kristent livs- og menneskesyn

[\(Tilbake\)](#)

1.1 Mennesket er skapt av Gud

- a. Mennesket er skapt som mann og kvinne av Gud i hans bilde (1 Mos 1,27).
- b. Gudsbildelikheten innebærer *primært* en opprinnelig rettferdighet og syndfrihet, *sekundært* menneskets religiøsitet, kjærlighet, ansvar, samvittighet, moral, kreativitet, abstrakte tenkning og verbale språk.
- c. Mennesket er unikt – ikke en guddom, ikke et dyr (Sal 8,4-9).
- d. Det primære predikat på Guds forhold til mennesket er *tiltale*. Det er tale om et personlig møte mellom Gud (skaperen, den fullkomne, den evige) og mennesket (skapningen, den ufullkomne, den begrensede), hvor Gud tiltaler mennesket, og mennesket svarer ham (jf. ordet “ansvar”).
- e. Mennesket er et *jeg*; en person med identitet, selvoppfatning og legitime behov.
- f. Mennesket har fullt menneskeverd uavhengig av fysisk og psykisk utrustning.
- g. Skjønt det kan sies en del om mennesket (se nedenfor), er mennesket dypest sett uutgrunnetlig.

1.2 Mennesket er falt fra Gud

- a. Mennesket ble fristet av slangen (Djevelen) til ulydighet mot Gud. På den måten falt de ut av det umiddelbare og tillitsfulle forhold til Gud.
- b. Ved syndefallet mistet mennesket den rettferdighet og syndfrihet som opprinnelig var den primære del av gudsbildelikheten. Den sekundære del som er nevnt i tese 1.1b, er ikke regnet med her, skjønt også denne sekundære del grunnleggende er preget av fallet.
- c. Som konsekvens av syndefallet forbannet Gud slangen og forviste mennesket fra Edens hage.
- d. Alle mennesker har siden syndefallet måttet bære konsekvensene av det i form av synd, skyld, lidelse og død (Rom 3,23 og 6,23a). De øvrige deler av skaperverket er også merket av forgjengeligheten (Rom 8,19-20).

1.3 Mennesket er opprettholdt av Gud

- a. På tross av fallet er mennesket fortsatt Guds skapning, som han opprettholder fysisk, mentalt, åndelig og sosialt.
- b. Ekteskapets, familiens, forvaltningens og arbeidets gave og oppgave, som mennesket fikk før fallet, står fortsatt ved makt og kan i fallets verden bli til støtte, glede og opprettholdelse for mennesket.
- c. Gud opprettholder mennesket for å frelse det for tid og evighet. [\(Til 2.1e\)](#)

1.5 Menneskets forhold til Gud

- a. Alle mennesker – altså også ethvert barn og enhver voksen – er skapt av Gud, falt fra Gud, opprettholdt av Gud og gjenløst av Gud.
- b. Det er uttrykk for en reduksjon når man kun ser mennesket i en, to eller tre av disse fire dimensjonene.
- c. Det menneske som ved dåp og tro er gjenfødt, står i nådens relasjon til Gud og vil bli evig salig. Det menneske som ikke er gjenfødt, står i vredens relasjon til Gud og vil gå evig fortapt. Dette er ikke en statisk bestemmelse om det enkelte menneske. Det er nemlig mulig – så lenge mennesket lever på denne jord – å gå fra vredens til nådens relasjon til Gud og motsatt (se [ill. 1](#)).
- d. Gud kjenner det enkelte menneskets sanne relasjon til ham.
- e. Et kristent livs- og menneskesyn gir et grunnleggende, men ikke detaljert svar på tre eksistensielle spørsmål:
  - Hvor kommer mennesket fra? – Mennesket kommer fra Gud.
  - Hva er menneskets oppgave i verden? – Å leve til Guds ære og i tjeneste for sin neste.
  - Hvor går mennesket hen? – Mennesket går mot evig fortapelse eller evig salighet.
- f. I pedagogisk sammenheng innebærer dette bl.a.
  - at alle pedagoger og barn er skapt, opprettholdt og gjenløst av Gud, og derfor har de et grunnleggende menneskeverd,
  - at alle pedagoger og barn er falt fra Gud, noe som – sammenholdt med skapelse og opprettholdelse – gir bakgrunn for en pedagogisk realisme, altså verken en overdreven optimisme eller overdreven pessimisme i pedagogiske situasjoner,
  - at alle pedagoger og barn på bakgrunn av skapelse, syndefall, opprettholdelse og gjenløsning, bør få Guds Ord formidlet til seg,
  - at alle pedagogers og barns relasjon til Gud for tid og evighet avgjøres av det enkelte menneskes forhold til Jesus Kristus.

1.6 Gud, medmennesket, skaperverket og jeget (se [ill. 2](#))

- a. Gud er treenig: Fader, Sønn og Hellig Ånd.
- b. Mennesket er skapt til fellesskap med Gud og andre mennesker.
- c. Forholdet mellom mann og kvinne i ekteskapet er den tetteste menneskelige relasjon, mens forholdet mellom foreldre og barn er den nest-tetteste, jf. 1 Mos 1,27-28 og 2,24.
- d. Det primære predikat på menneskets forhold til medmennesket, er samtale mellom likeverdige personer. I noen tilfeller er det tale om en jevnbyrdig, symmetrisk samtale. Bl.a. i pedagogiske situasjoner er det tale om en ikke jevnbyrdig, asymmetrisk samtale; men også barnet gir den voksne innsikt i mangt og meget, samt sann erkjennelse av livet.
- e. Skaperverket er å forstå både som den ubearbeidede natur, f.eks. i form av dyr, planter, mineraler, landskaper m.m., og som den bearbeidede natur – bearbeidet av mennesket i form av f.eks. fødevarer, bekledning, boliger, redskaper m.m.
- f. En vesentlig del av den pedagogiske oppgave er å navngi, gi redskaper til å håndtere, eksperimentere med og forvalte skaperverket.

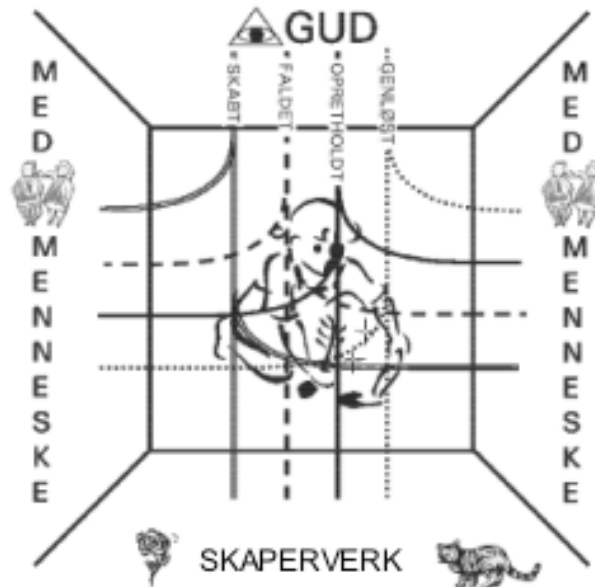

Ill. 2 Menneskene i relasjonene ([Til 1.6](#))

- g. Personligheten er en helhet, som kan beskrives i dens forskjellige aspekter. Her velger vi en tredelt beskrivelse av personligheten: kropp, sjel og ånd. Kroppen betegner da menneskets legeme og fysiske liv. Sjelen betegner en helhet bestående av tanker, vilje og følelser. Ånden betegner menneskets religiøsitet, ansvar, moral og samvittighet. Kristen oppdragelse bør ta sikte på og ta hensyn til hele personligheten: kropp, sjel og ånd. ([Til 4.2a](#))
- h. Kjønnsskilleforskningen er en del av skaperverket. Det er derfor det er en vesentlig oppgave å hjelpe jenter og gutter til avklaring av deres kjønnsmessige identitet og relasjon til hverandre.
- i. Menneskets samvittighet er en moralsk domsinnsinstans, som er skapt av Gud, men preget av den aktuelle kulturs normer.
- j. Mennesket er bestemt til å foreta etiske og moralske overveielser over godt og ondt, sannferdig og løgnaktig. Mennesket er bestemt av sine drifter, men er ikke i sine drifters vold. Derfor stilles mennesket til ansvar for sine handlinger og ord – av både Gud, medmennesket og seg selv.
- k. Det er en pedagogisk oppgave å stimulere samvittigheten med det gode og sanne.

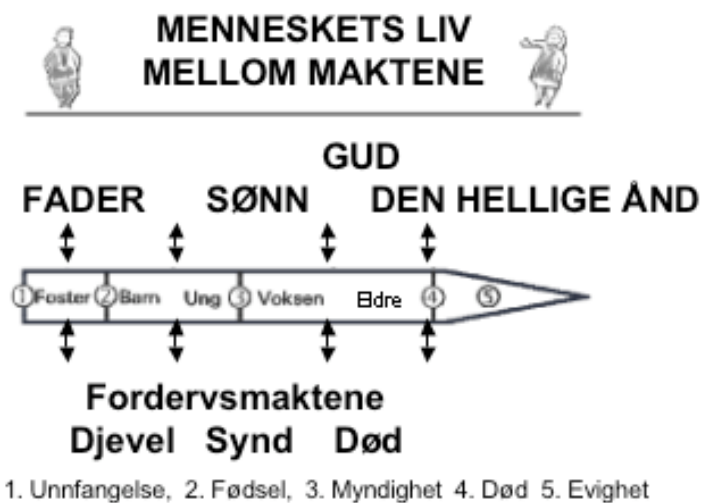
1.7 Mennesket i relasjoner

- a. Et kristent livs- og menneskesyn er teosentrisk. Menneskets første relasjon er derfor Gudsforholdet.
- b. Mennesket står grunnleggende i tre relasjoner: under Gud, ved siden av medmennesket og over skaperverket.
- c. Det er uttrykk for en reduksjon hvis man kun ser mennesket i en eller to av de tre relasjonene.
- d. De tre relasjonene og jeget er alle merket av skapelse, syndefall, opprettholdelse og gjenløsning. Dette er bakgrunnen for, at det kristne menneskesyn er realistisk og motsetningsfylt. (se [ill. 3](#)).

Ill. 3: Alle relasjoner er merket av skapelsen, frelsen, opprettholdelsen og gjenløsningen. (Til 1.7d)

- e. I forholdet til Gud er syndefallet altødeleggende. I forholdet til medmennesker og skaperverk er syndefallet relativt ødeleggende.
- f. Det dobbelte kjærlighetsbud utgjør den grunnleggende norm for jeg'ets forhold til Gud og medmennesket: "Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. (...) Du skal elske din neste som deg selv." (Matt 22,37-39).
- g. I pedagogisk henseende innebærer dette bl.a. at,
- pedagogen og barnet står i et grunnleggende ansvarsforhold til Gud,
  - barnet er et medmenneske, som pedagogen har ansvar for, men dette ansvar er ikke absolutt; det avtar etter hvert som barnet modnes,
  - det finnes en virkelighet utenfor subjektet å formidle til barn, - det er en viktig pedagogisk oppgave å styrke barnets selvfølelse (jeg *er* ...) og selvtillit (jeg *kan* ...).

Ill. 4: Livslinjen (Til 1.8)

1.8 Menneskets liv mellom maktene (se [ill. 4](#))

- a. Et menneskes liv strekker seg fra unnfangelse, gjennom fødsel, liv og død til evig eksistens. Et fullstendig livsforløp rommer avgjørende livsavsnitt som barndom, ungdom, personlig myndighet, voksent liv og alderdom. Omfanget av disse livsavsnittene og tidsfastsettelsen av overgangene imellom dem, er avhengig av samfunnsforhold, kultur og historie.
- b. Et menneskes liv forløper ikke i et ingenmannsland. Mennesket er grunnleggende en person mellom maktene: *Gud* (Fader, Sønn og Helligånd) og de *ødeleggende makter* (Djevel, synd og død). Gud og de ødeleggende makter er aktive i ethvert menneskes liv fra unnfangelse til død.
- c. Det er ikke tale om et jevnbyrdig maktforhold, for de ødeleggende makter er ikke en "mot-gud". Gud har makt over de ødeleggende makter og vil en dag definitivt beseire dem; men mennesket er satt på valg mellom maktene, og har ansvar for hvorfor det på paradoksalt vis er både determinert og fritt. (Se [dessuten 2.2b](#) og [2.2c](#).)
- d. Det er forskjell på den posisjon de gjenfødte og ikke-gjenfødte har i forhold til maktene, men ikke slik at det kun er de siste som befinner seg imellom maktene.
- e. Gud vil alle menneskers evige frelse, men mennesket kan avvise Guds frelsesvilje og gå evig fortapt.
- f. Menneskets individuelle historie eksisterer alltid som en del av menneskeslektens og kulturens historie.
- g. I pedagogisk henseende er det viktig å skjelne mellom de forskjellige overgangene og livsfaser, fordi de hver for seg har sine karakteristika, fordringer og utfordringer. Barn skal ha lov til å være barn, og voksne skal ha lov til å være voksne. Det volder stor skade når barn pålegges voksenlivets ansvar, og når voksne tilnærmer seg barndommens relative uansvarlighet.
- h. Pedagogisk sett er oppgaven flerfoldig, f.eks.:
  - å bidra til at såvel pedagoger som barn ser seg selv i dette lys,
  - å fremme det etisk sett gode og hindre det etisk sett onde i verden, så de skadelige virkningene blir minst og færrest mulige, mens de gavnlige virkningene blir størst og flest mulige for så mange mennesker som mulig i den nåværende verden,
  - å erkjenne menneskelivets vilkår, så vell livets gode som de tragiske grenser.

1.9 Mennesket i kulturen

- a. Håndens og åndens arbeide innebærer menneskets evne til å utnytte og bearbeide naturens råmaterialer til f.eks. matvarer, bekledding, boliger, redskaper m.m.; dessuten innebærer håndens og åndens arbeide at mennesket har evne til å frembringe musikk, litteratur, billedkunst, filosofi, politikk, samfunnsstrukturer og samfunnsinnretninger m.m.
- b. Alt ærlig håndens og åndens arbeide er kultur.
- c. Gud har gitt mennesket kulturoppgaven (1 Mos 1,27 og 2,15).
- d. Ethvert menneske – enten det er gjenfødt eller ei – blir holdt oppe av Skaperen og tilskyndet av ham til å utføre kulturoppgaven.
- e. Mennesket er et åndsvesen med gudgitte potensialer til et liv i og av kulturen.
- f. Kulturens hensikt er:

- å ære Gud,
  - å gavne og glede sin neste i form av tjeneste for og kommunikasjon med sin neste,
  - å gavne og glede mennesket selv, idet mennesket har et subjektivt behov for kulturell utfoldelse,
  - å få og gi innsikt i helheten, deler og sammenhenger i skaperverket, og slik skape handleberedskap til å forvalte naturen til beste for alt liv.
- g. Gud og de ødeleggende makter er aktive i kulturprosessene. Gud er aktiv i å bruke kulturen - til gagn og glede for mennesker. De ødeleggende makter er aktive i å misbruke kulturen - til skade og sorg for mennesker.
- h. Pedagogisk virksomhet er en vesentlig kulturell aktivitet som bør foregå ut fra ovennevnte grunnforståelse.
- i. Oppdragelse er både en del av og en forberedelse til å utføre kulturoppgaven. Oppdragelse innebærer at voksne søker å innvie barn i kulturens historie – erfart og tolket.

1.10 Barnet

- a. Hva som ovenfor er sagt om mennesket generelt, gjelder også barnet.
- b. Grunnleggende sett er barnet en gave og velsignelse fra Gud (Sal 127,3).
- c. Jesus fremholdt barnet som et forbilde for den voksne når det gjelder mottakelse av Guds rike og tillit til Gud (Matt 18,1-5).
- d. Jesus har en særlig omsorg for barnet. (Matt 18,6-11).
- e. At Guds Sønn lot seg unnfange og føde som et barn, er det sterkeste uttrykk for at Gud vedkjenner seg barnets liv som fullverdig (Matt 1,18-25).
- f. Barnets relative hjelpeløshet konstituerer den pedagogiske situasjon.

2. Det verdslige og det åndelige regiment [regi]

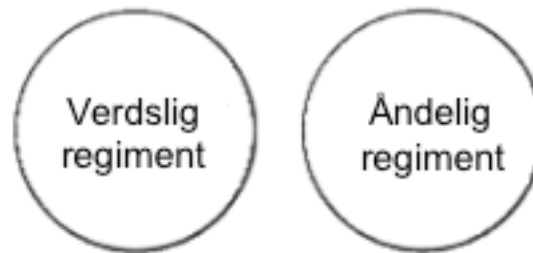
([Tilbake til innledningen](#)) ([Til 4.5c](#))

2.1 Luthers lære om de to regimenter

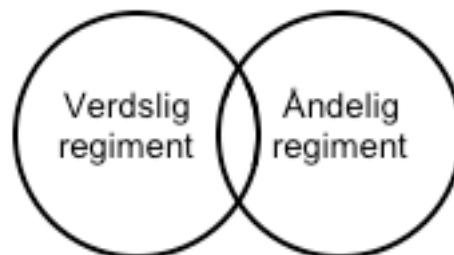
- a. Luthers lære om de to regimenter er et *tolkningsprinsipp* som kan anvendes som et overordnet teologisk perspektiv på forholdet mellom Guds rike og de jordiske riker, herunder forholdet mellom menigheten og skaperordningene og de virkemidler de bruker i formidlingen.
- b. Det bærende prinsipp i læren om de to regimenter er, at Gud regjerer verden på en dobbelt måte: Som skaper og opprettholder på den ene side; som frelser og forløser på den andre. Guds gjerning som skaper og opprettholder, finner sted i det verdslige regiment, hans frelses- og forløsergjerning i det åndelige.
- c. I det verdslige regiment sørger Gud for orden og rett i samfunnet og holder de demoniske krefter nede via skaperordningene (f.eks. ekteskap, familie, vennskap, myndighetspersoner, øvrighet). De ti Bud er grunnleggende norm for det verdslige regiment.
- d. I det åndelige regiment formidles lov og evangelium med henblikk på menneskers frelse. Det skjer ved ord og sakramenter, som er overgitt til menighetens forvaltning.
- e. Når Luther betegner det verdslige regiment som Guds “venstre arm” og det åndelige som Guds “høyre arm”, er det for å gi uttrykk for at Gud er det egentlig handlende subjekt i begge regimenter, men på forskjellig måte. Og høyre arm er den viktigste ([se 1.3c](#)).
- f. Regimentslæren kan ikke løsrives fra gudsbegrepet. Gud møter mennesker indirekte gjennom naturen, historien og borgerlige livsordninger, direkte gjennom ord og sakramenter.
- g. I sin kamp mot de ødeleggende makter, betjener Gud seg av begge regimenter med deres forskjellige midler: På den ene siden ordet og sakramentene som fritt tiltaler mennesket. På den annen side fornuften, følelsen, viljen, samvittigheten, ordningene og den ytre makt.
- h. Mennesket er dratt inn – både som kampplass og som kampdeltaker – i den stående kamp mellom Gud og de ødeleggende makter. Men dette skjer i to forskjellige *perspektiver*. Luther benevner disse to med “*coram Deo*”, dvs. *i forhold til Gud* og “*coram hominibus/mundo*”, dvs. *i forhold til medmennesket og verden*. Og med to forskjellige formål: (1) For å føre mennesker inn i Guds rike og bevare dem der, og (2) for – så vidt mulig – å hjelpe mennesker til et godt liv i det jordiske rike.
- i. Mennesker – kirkelige såvel som verdslige myndighetspersoner, gjennfødte såvel som ikke gjennfødte – står til ansvar for Gud, hva angår forvaltningen i de to regimenter.

(Nedenfor skiftes det misforståelige og gamle uttrykk “regiment” ut med det mer forståelige og nåtidige “regi”. [Ikke i denne fornorskede utgaven. o.a.]

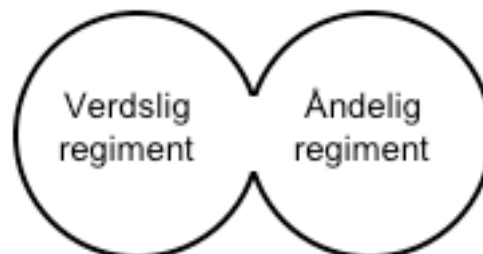
2.2 Å skjelne mellom og sammenholde de to regimenter (se ill. 5a-c)

Ill. 5a: Atskillelse av de to regimenter:

Ill. 5b: Sammenblanding av de to regimentene:

Ill. 5c: Skjelningen mellom og sammenholdelse av de to regimenter:

- Menneskets muligheter er fundamentalt forskjellige i de to regiment (se [2.2b](#) og [2.2c](#)).
- I forhold til Gud er mennesket fortapt i synd og under Guds vrede. I frelsens sak er mennesket ikke Guds medarbeider, men helt avhengig av en stedfortreder. Den absolutte rettferdighet som alene strekker til overfor Gud, gis av nåde og tilregnes ved tro, dvs. uten menneskets fortjeneste. Mennesket har en trellebundet vilje og kan kun sies å stå i valgets situasjon i forhold til Gud når Gud møter mennesket i forkynnelsen av evangeliet (CA 2 og 4). ([Til 1.8c](#))
- I forhold til medmennesker og verden er mennesket – uansett tro – både destruktivt og konstruktivt. Det kan både gjøre godt og ondt. I forhold til medmennesker og verden er mennesket aktivt; det har evner og kan gjøre

noe. Den relative rettferdighet som medmennesket og skaperverket kan “nøyas” med, kan mennesket yte og lære å yte. Her er mennesket Guds medarbeider. I disse saker har mennesket en relativ fri vilje til velge mellom ondt og godt (CA 18). ([Til 1.8c](#))

- d. Hvis de to regiment *atskilles*, mister det verdslige regimentet sin forankring i Gud og det åndelige sin forbindelse til hverdagslivet, hvor evangeliet dermed forrådes og mennesker lider skade.
- e. Hvis de to regimentene *sammenblandes*, blir det verdslige regiment et åndelig tyranni og det åndelige regiment et verdslig tyranni, hvor evangeliet dermed forrådes og mennesker lider skade.
- f. Det verdslige regiment er ideelt sett ikke profant og sekularisert. Det bør være kjennetegnet ved en “ekte verdslighet”, som ikke har sluppet opprinnelsen og sluttpunktet i Gud. Men selv om det verdslige regiment slipper sin opprinnelse og sluttpunkt i Gud, er det fremdeles av ham.
- g. Gud har valgt å la sin styring av verden bli utført gjennom mennesker. Grunnleggende sett virker de på to måter:
  1. Som formidlere av gjenløsningen, som både har timelig og evig konsekvens. Dette skjer gjennom forkynnelse av ordet, forvaltning av sakramentene og diakoni.
  2. Som formidlere av opprettholdelsen som kun har timelig konsekvens. Dette skjer på tallrike måter og i tallrike sammenhenger: Overalt der menneskers timelige liv blir sikret, beskyttet, opprettholdt, utviklet, utdypet og beriket.

2.3 Pedagogisk virksomhet og kristen opplæring i lys av de to regimentene

- a. Å skjelle mellom og sammenholde det verdslige og det åndelige regiment, er av betydning for pedagogisk virksomhet på evangelisk luthersk grunn.
- b. Kristne hjem, menigheter, skoler og institusjoner er kjennetegnet ved at de mennesker som virker der, i varierende grad både har en funksjon i det verdslige og i det åndelige regiment.
- c. Diakoni, som er menighetens tilrettelagte omsorg for både gjenfødte og ikke gjenfødte medmennesker, er en funksjon såvel av det verdslige som av det åndelige regiment.
- d. Oppdragelse kan begrunnes ut fra kjærlighetsbudet og er slik en diakonal oppgave.
- e. Pedagogisk virksomhet på kristen grunn ([se hovedpunkt 4](#)) er hovedsakelig et virke i det verdslige regiment.
- f. Kristen opplæring ([se hovedpunkt 5](#)) er hovedsakelig et virke i det åndelige regiment.

3. Pedagogisk mandat og pedagogiske institusjoner

[\(Tilbake\)](#)

3.1 Pedagogisk mandat

- a. Foreldrene til barnet har det primære pedagogiske og opplæringsmessige mandat.
- b. Andre pedagogiske mandathavere (staten, menigheten, skolen, institusjonen) har et mandat avledet av foreldreretten.
- c. Ingen pedagogisk mandatinnehaver har uinnskrenket rett over barnet. Barnet såvel som ethvert annet menneske, er grunnleggende Guds.
- d. Det kan komme på tale at en sekundær mandatinnehaver – dersom barnet lider grov overlast og utsettes for fundamentale svikt – fratar en primær mandatinnehaver dens rett til omgang med barnet.
- e. Et pedagogisk mandat innebærer såvel en myndighet som en forpliktelse i forhold til barnet. Rettigheter og ansvar går hånd i hånd. Jo sterkere myndigheten og rettigheten er, desto større er også forpliktelsen og ansvaret.

3.2 Pedagogiske institusjoner

- a. Hjemmet er ifølge skaperordningen (1 Mos 1,28 og 2,24) og Guds åpenbarte vilje (f.eks. 5 Mos 6,4-13 og Ef 6,1-4), det grunnleggende sted for oppdragelse, undervisning og forkynnelse.
- b. Samfunnet/øvrigheten kan etter behov opprette skoler, barnehaver og andre institusjoner til å hjelpe (i sjeldne tilfeller erstatte) foreldrene i deres oppdragelse og undervisning.
- c. Kristne hjem og menigheter har krav på – og skal fra statens side gis reell mulighet for – å kunne etablere frie institusjoner til å vareta en oppdragende, undervisende og forkynnende virksomhet. Disse institusjoner har diakonal karakter, og de har et virke såvel i det verdslige som i det åndelige regiment.

4. Pedagogisk virksomhet på kristen grunn

[\(Tilbake\)](#) [\(Tilbake til 5.8\)](#)

4.1 Generelt

- a. Det kan ikke utledes én bestemt pedagogisk teori eller praksis av kristentroen. Men et kristent livs- og menneskesyn, samt læren om de to regimenter, leverer noen grunnleggende og normerende bidrag til pedagogisk teoridannelse og praksis – som må utvikles i kritisk dialog med de pedagogiske teorier og praksis det finner i kulturen.
- b. Pedagogisk virksomhet på kristen grunn er grunnleggende en tjeneste for medmennesket.

4.2 Konstruktiv og destruktiv

- a. Mennesket har kroppslige, sjelelige og åndelige potensialer (se [1.6g](#)). Mennesket har fysisk utrustning, som kan være til gagn og glede for mennesket selv og for andre. Mennesket har tanker, vilje og følelser, som kan være konstruktive og kreative. Mennesket har språklige, sosiale og handlingsmessige potensialer som f.eks. evnen til empati, solidaritet, respekt, barmhjertighet, organisasjon og ledelse.
- b. Menneskets potensialer utvikles i samspill med andre og gjennom trening.
- c. Det er pedagogens oppgave å bidra til å utvikle disse potensialer ved å gi barnet mulighet til å kommunisere, løse oppgaver, gjøre erfaringer og etter hvert tilegne seg vaner og holdninger.
- d. Mennesket er ikke utelukkende produkt av arv og miljø. Det kan også selv gripe inn i sin utvikling og forholde seg til egen arv og oppvekst.
- e. Samtidig med at mennesket er konstruktivt, er det destruktivt. I forhold til Gud er denne destruksjonen (også kalt arvesynden, jf. CA 2) absolutt. I forhold til medmennesket, skaperverket og jeg'et selv, er denne destruksjon relativ (jf. CA 18).
- f. Destruksjonen ytrer seg såvel individuelt i det enkelte menneske som i strukturelle, kollektive og samfunnsmessige mønstre, jf. uttrykket arvesynd.
- g. På grunn av destruksjonen må menneskets konstruktive potensialer ha rammer for å komme til uttrykk.
- h. Pedagogen kan altså ta utgangspunkt i at barnet er konstruktivt på det skapelsesmessige plan; men pedagogen må også ta høyde for at barnet er destruktivt. Derfor må det settes rammer, som fremmer det konstruktive og hemmer det destruktive. Guds åpenbarte vilje og lov er overordnet norm i disse forhold.
- i. Det er en vesentlig pedagogisk oppgave å støtte og hjelpe barnet til å kunne gjenkjenne, avsløre og romme såvel egne som andres destruktive og konstruktive sider.

4.3 Kjærlighet og egenverd

- a. Gud er tilgivelsens og kjærlighetens kilde, hvilket er fundamentalt for alt menneskelig samliv – også den spesielle form for menneskelig samliv som pedagogiske situasjoner er. Tilgivelse og kjærlighet er både forutsetning,

- drivkraften og håp i den pedagogiske prosessen.
- b. Kjærligheten er det bærende i forholdet mellom barn og foreldre. Bibelen er gjennomsyret av et bilde av Gud som fader, hvis primære karakteristikum er kjærlighet.
  - c. Barnet har et grunnleggende behov for å føle seg betingelsesløst elsket – særlig av sine foreldre.
  - d. Det er likhet mellom og forskjell på den kjærlighet som foreldre har til deres egne barn og den pedagogiske kjærlighet (= omsorg) som andre pedagoger har til de barn de har ansvar for.
  - e. Omsorgens vesentligste kjennetegn er ikke de varme følelser, men viljen til å se verden fra barnets perspektiv og handle til beste for barnet.
  - f. Omsorgen for barnet utfordrer f.eks. til:
    - tålmodighet
    - utholdenhet
    - barmhjertighet
    - konsekvens
    - fasthet
    - å være leder i den pedagogiske situasjon
    - å se barnet slik det er
    - å lytte til barnets signaler
    - å sette egne behov til side
    - å slippe barnet fri etter hvert som det modnes
    - skjønnsom evne til å gi barnet oppgaver som er utfordrende uten å være tyngende.
  - g. Jesu ord “Du skal elske din neste som deg selv!” (Matt 22,29) angir den selvfølgelige forutsetning som ligger i at mennesket er et jeg, noe det må være for å kunne elske sin neste. Kun den som *er noen* (har identitet), kan være noe for andre. Kjærlighetsbudet handler derfor ikke om å utviske seg selv eller forakte seg selv. Det handler heller ikke om at man ikke må ta hensyn til egne grenser.
  - h. I den pedagogiske situasjon er barnet pedagogens nærmeste neste. Barnets nærmeste neste er de andre barn og pedagogen.
  - i. Kjærlighetsbudet er alltid et bud om å elske det medmenneske som til enhver tid er på gitt sted en gitt tid. I pedagogisk sammenheng vil det si: Å ha omsorg for nettopp de barn som den aktuelle pedagog har ansvar for her og nå, med disse barns fysiske, psykiske og sosiale utrustning eller mangel på samme.
  - j. Pedagogen må komme barna i møte og gå sammen med dem så langt han finner at det tjener dem til det gode, uten å komme i konflikt med Guds normer.

4.4 Oppdragelse

- a. Oppdragelse er grunnleggende sett en prosess hvor et mindreårig, umyndig menneske lever sammen med et eldre, myndig menneske med henblikk på å oppnå personlig myndighet.
- b. Oppdragelse er en mangesidet virksomhet som kan innskrenkes og tilnærmedesvis defineres med metaforer som:

- å forme
  - å la vokse
  - å møte.
- c. Mennesket behøver oppdragelse for å virkeliggjøre sin menneskelighet (Ordsp 5,23; Ef 6,1-4).
  - d. Enhver oppdrager og enhver som blir oppdratt, står til ansvar for Gud og for hverandre.
  - e. Pedagogisk virksomhet har i vesentlig grad til hensikt å fremme utslagene av menneskets konstruktive potensialer og å dempe utslagene av menneskets destruktive potensialer.
  - f. Barnet har rett til å få de voksnes holdninger til hva som er rett og galt, sant og løgn, verdifullt og overflødig, vakkert og stygt. Disse holdninger er en blanding av objektive normer og subjektive vurderinger fra den voksnes side – med muligheten for å ta feil som en uunngåelig risiko.
  - g. Barnet kan enten stadfeste eller forkaste disse holdninger.
  - h. Oppdragelsen opphører når den unge er blitt myndig, hvor den unge selv overtar det fulle ansvar for sin fortsatte dannelse i samspill med andre mennesker, bl.a. de tidligere oppdragere.

4.5 Undervisning og læring

- a. Undervisningen skal søke å gi barna maksimal viten om, kjennskap til, forståelse av og handlemulighet over for den samlede livsvirkelighet – vel vitende om at livsvirkeligheten på en grunnleggende måte er ubegripelig og motsetningsfylt. Selv den mest tilrettelagte undervisning kan ikke gjøre dette på uttømmende vis.
- b. Undervisning på kristen grunn (fortrinnsvis i skolesammenheng) har til hensikt å medvirke til allsidig (formal og material) dannelse av barnet. Barnet skal lære om den verden det lever i for å kunne leve rett i den.
- c. Undervisning på kristen grunn velger stoff fra såvel det verdslige som det åndelige regiment (jf. [hovedpunkt 2](#)).
- d. Undervisning på kristen grunn gir det bibelske stoff en legitim plass i skolens samlede undervisning som et åpenbaringsord. Det utgjør:
  1. Opplæringens innhold ([se hovedpunkt 5](#)).
  2. Forståelseshorisonten for skolens øvrige stoff, slik at elevene får mulighet for å forstå seg selv og den verden de lever i, i lys av et kristent livs- og menneskesyn.
- e. Den ramme eller helhetsoppfatning som undervisning på kristen grunn settes inn i, tolkes og vurderes i, er derfor en annen enn den undervisning som finner sted på grunnlag av en annen homogen eller pluralistisk helhetsoppfatning.
- f. Da undervisning på kristen grunn ønsker å forberede elevene til det samme samfunn, slik mye annen undervisning ønsker, vil mange kunnskaper og ferdigheter være felles med undervisning i samfunnet for øvrig.
- g. Da undervisning på kristen grunn fundamentalt sett er tjeneste for medmennesket, kan undervisning aldri oppfattes som den voksnes ensidige påvirkning av barna, men heller ikke som barnets ensidige utvikling av egne

potensialer.

- h. Både pedagog og barn er begrenset og falne. Derfor vil det som blir sagt aldri være lik det som blir hørt i undervisningen. Dette bør avstedkomme en passende ydmykhet og respekt hos pedagogen i forhold til barnet.
- i. Barnets læring er et subjektivt forhold, som pedagogen ikke kan detaljstyre og råde over, men det er pedagogens oppgave å tilrettelegge så gode formidlingsomstendigheter for barnets læring som mulig.
- j. Undervisning og læring intenderer ikke å avsluttes når den unge er blitt myndig, men kan fortsette i forskjellige former livet igjennom.

4.6 Selvstendighet

[\(Tilbake til 4.7e\)](#)

- a. Pedagogisk virksomhet sikter på barnets selvstendighet (jf. 1 Mos 2,24). Selvstendighetstrangen hos barnet er altså ikke syndig i seg selv, men i pakt med Guds vilje. Pedagogens oppgave er derfor å støtte barnet i selvstendighetsutviklingen, kort sagt å gjøre seg selv overflødig som pedagog.
- b. Menneskelig selvstendighet utelukker ikke, men forutsetter lydighet mot og tillit til Gud.
- c. Barnet har rett til å sette grenser og forvente å bli respektert for det, ikke som voksen, men nettopp som barn.
- d. Pedagogen har rett til å sette grenser og forvente å bli respektert som en voksen som gradvis – ettersom barnet utvikler seg – lar selvstendighetsutviklingen gå sin gang.
- e. Mennesket dannes til et selvstendig individ i møte med Gud, andre mennesker og kulturen.

4.7 Autoritet

- a. Det fjerde bud (“Du skal hedre din far og din mor” – 2 Mos 20,12) er uttrykk for at Gud har innsatt pedagogiske autoriteter – først og fremst foreldrene – i barnets liv. I avledet forstand gjelder det andre som blir overdratt ansvar for barn, f.eks. lærere, barnehagepedagoger og medarbeidere i barnearbeidet; jf. Katekismen: “Det vil si: Vi skal frykte og elske Gud, så vi ikke ringeakter våre foreldre og foresatte eller vekker deres vrede, men holder dem i ære, tjener, lyder, elsker og akter dem.”
- b. Barnet såvel som de pedagogiske autoriteter står under Guds autoritet for å gjøre hans vilje.
- c. Den voksne og barnet er på samme nivå når det gjelder menneskeverd og betydning, men pedagogen er for en tid gitt myndighet over barnet – en myndighet som alltid skal tjene barnets situasjon.
- d. Asymmetrien i den pedagogiske situasjon viser seg ved at den voksne har det grunnleggende ansvar for den pedagogiske situasjon.
- e. Av de nytestamentlige utdypningene av det fjerde bud (Ef 6,1-4 og Kol 3,20-21) fremgår det at budet bl.a. impliserer barnets lydighet. Ikke blind lydighet, for barnet skal ikke dresseres, men seende lydighet, fordi barnet respekterer og respekteres av foreldrene, jf. betydningen av “respekt”: å se igjen. ([Se](#)

[dessuten 4.6.\)](#)

- f. Barnets lydighet er aldri ubetinget, for "En skal lyde Gud mer enn mennesker" (Apg 5,29).
- g. Autoritet er nødvendig i pedagogiske situasjoner, for at noen skal kunne sette makt bak kampen for å hemme det onde og fremme det gode i barnets liv. Derfor er det grunnleggende godt for barn å møte grenser, – når disse settes av voksne, som ikke misbruker sin posisjon til undertrykking av barnet.
- h. Autoritet kan misbrukes og blir misbrukt. Det er et kjennetegn ved sann menneskelig autoritet at den står under etisk forpliktelse. Oppdrageren skal utlevere sin maktutøvelse til etisk etterprøving i bevissthet om at han kan ta feil.
- i. Det gode eksempel, oppmuntringen og tilskyndelsen til å gå den rette vei er bærende i pedagogisk virksomhet. Barn må gjennom voksne få klare signaler om at det er deilig at de finnes, at de er verdifulle, og at de kan noe.
- j. Det er ikke realistisk å drive pedagogisk virksomhet ut fra en antagelse av at advarsler, formaninger, krav og straff kan unngås. Barn må gjennom de voksne få klare signaler om at de bryr seg så mye om dem, at de tar kampen for å sette grenser og forklare barnet hva som er ondt og godt.
- k. Manglende eller sviktende oppdragsvillje er uakseptabelt og forkastelig.
- l. Fysisk, mental eller åndelig barnemishandling er uakseptabelt og forkastelig. I 1 Mos 9,6 forbød Gud slike overgrep på mennesker fordi mennesket er skapt i Guds bilde.
- m. Å bruke sin voksne, fysiske overlegenhet for å hindre et mindreårig barn i å gå inn i en skadelig eller uønsket atferd – eller for å fremme en gagnlig og ønsket atferd hos barnet, er ikke nødvendigvis å krenke det, men kan være uttrykk for omsorg for barnet som svarer til dets utviklingstrinn.
- n. De nytestamentlige formaninger som taler om barns lydighet, taler i samme forbindelse om foreldrenes rimelighet og respekt for barnet. "Dere fedre, vekk ikke sinne og trass hos barna, men gi dem den oppdragelse og rettleiding som er etter Herrens vilje." (Ef 6,4). "Dere fedre skal ikke behandle barna slik at de blir forbitret og mister motet." (Kol 3,21). Foreldre – og andre pedagoger – formaner slik til ikke å tirre barna til vrede, ikke fremprovosere bitterhet og raseri hos dem, ikke presse dem unødig så de mister motet og blir forskremte og underkuet.
- o. At "fedre" nevnes eksplisitt i Ef 6,4 og Kol 3,21 innebærer at far i familien har et overordnet, men ikke eksklusivt ansvar for barna oppdragelse og opplæring i den kristne tro. Dette er både et oppgjør med fedres (menns) tilbaketrekning fra pedagogiske oppgaver og en oppmuntring til aktivt og praktisk involvering.

5. Kristen opplæring

[\(Tilbake\)](#) [\(Tilbake til 4.5d1\)](#) [\(Tilbake til 5.8\)](#)

5.1 Barn og voksne i forhold til Gud

- a. Barn og voksne står i et absolutt likeverdig forhold til Gud.
- b. Når det gjelder å motta Guds ord og komme inn i Guds rike, er barnet et forbilde for den voksne, jf. Luk 18,17. Kristen opplæring bør altså ikke ensidig rettes imot det barnet skal bli, men også imot hva det skal *forbli*.
- c. Den eneste frelser for såvel barn som voksne er Jesus Kristus, som er Guds svar på menneskets altoverskyggende frelsesbehov.
- d. Barn såvel som voksne gjenfødtes og innlemmes i Guds rike ved dåp til den treenige Guds navn og tro på Jesus Kristus.

5.2 Dåpen og troen

- a. Barn som fødes i kristne hjem, skal døpes, jf. Matt 28,18-20, Luk 18,15-17, Kol 2,11-12, Tit 3,4-8, samt Luthers forklaringen til dåpen og CA 9.
- b. Dåpen er Guds gjenfødende gave til et menneske som i seg selv total fortapt.
- c. Dåpsbarnet gis troens gave og innlemmes i Guds rike. Barnet har en plass og fyller en funksjon – nettopp som barn – i Guds menighet.
- d. Gud åpenbarer seg og skaper troen hos såvel barn som voksne gjennom nådemidlene: Ordet, dåpen og nattverden.
- e. Kristen opplæring kan ikke sikre troens liv. Opplæringen finner sted i håp og forventning om, i tro på og i bønn om, at Gud kan skape og bevare troen når og hvor han vil ved sine nådemidler og Åndens virke (Luthers forklaring til 3. trosartikkel samt CA 4).
- f. Troen er tillit til Gud, skapt og næret ved nådemidlene. Den er ikke et psykologisk fremkalt fenomen i mennesket. Troen har altså ikke sin plass et bestemt sted i personligheten. Den har som gudskapt virkelighet med hele personligheten å gjøre: samvittigheten, det ubevisste og det bevisste, tanke, vilje og følelse, kropp og ånd, hvor den – avhengig av alder og modenhet – vil få synlige uttrykk i ord, holdninger og handlinger.
- g. Troen skal næres og opplæres for å bevares.

5.3 Opplæringens vilkår

- a. Guds ords formidling kan ikke atskilles fra levd kristenliv med dets seire og nederlag. Barn opplæres i meget høy grad gjennom ord som virkeliggjøres i voksenliv. Derfor er det viktig for barn at det som voksne sier, også svarer til det de viser i livet.
- b. Gud vil bruke falne og begrensede voksne – med mangelfulle pedagogiske evner, kontaktmuligheter, innlevelsesevner, formuleringsevner, handlinger og kjærlighet – i den kristne opplæring. Men Guds Ånd er den eneste livgiver.

- c. Barnets foreldre har det primære ansvar for barnets kristne opplæring. Sekundært har fadderne og menigheten et ansvar (det kollektive fadderansvar).
- d. Menighetens ansvar ytrer seg f.eks. i fellessamlinger for hele familien, særskilte tiltak over for barn og unge, støtte til foreldrenes opplæring i hjemmet og kristen skoledrift.
- e. Den kristne opplæring bør finne sted under hele barnets oppvekst – tilpasset barnets alder, modenhet og bakgrunn – og fortsette hele livet.
- f. Barnets opplevelser og erfaringer i livet med Gud, f.eks. følelsen av skyld og tilgivelse, må ikke settes lik den voksnes.

5.4 Opplæringens mål

- a. Med "mål" i denne sammenheng tenkes det ikke på tradisjonelle, målbare pedagogiske mål, men på overordnede kristelige mål som det er nødvendig for opplæreren å ha for øye, men som man ikke kan sikre seg å nå, fordi kun Gud – når og hvor han vil – kan føre mennesker til tro og bevare dem til evig salighet.
- b. Den kristne opplæringens mål er "å gjøre alle folk til Jesu disipler". Jf. Jesu ord i Matt 28,18-20: "Meg er gitt all makt i himmel og på jord. Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende." Å være Jesu disippel får betydning for hele det kristne menneskeliv.
- c. Den kristne opplæringens mål er at barnet og den unge
  - føres inn i deltagelse og medvirkning i den kristne menighet, herunder settes i forbindelse med nådemidlene,
  - lærer Den treenige Gud å kjenne,
  - tror på ham,
  - bevares i troen,
  - handler etter Guds vilje i det kristne menneskeliv i verden,
  - blir evig salig.
- d. Den kristne opplæringens mål i forhold til det udøpte barn er å føre barnet til omvendelse og tro på Gud, og etter en opplæring – med foreldrenes samtykke – å døpe barnet.
- e. Den kristne opplæringens mål i forhold til et døpt, men ikke-troende barn, er å føre barnet til omvendelse og tro på Gud, men ikke fornyet dåp.

5.5 Opplæringens innhold

- a. Hele Guds ord er også for barn, men barnet bør høre Guds ord under former og i utvalg som er adekvate for alder, modenhet og bakgrunn.
- b. Barnet har samme behov som den voksne for å møte Guds ord som lov og evangelium, men det bør skje under former og i utvalg som er adekvate for barnets alder, modenhet og bakgrunn.

- c. Gjennom loven vil Gud i det åndelige regiment avsløre synden og slik skape åpenhet for evangeliet. Gjennom evangeliet vil Gud skape tillit til og tro på frelseren Jesus Kristus, som har brakt frelse, forsoning og syndenes forlatelse for all synd, skyld og evig straff.
- d. Kjernestoffet i den kristne opplæringen er bibelhistorien, samt innholdet i de ti bud (herunder kristen etikk), trosbekjennelsen (herunder kristen dogmatikk), Fadervår (herunder bønn) og sakramentene, jf. innholdet av Luthers lille katekisme.
- e. Dette stoffet har både en teoretisk og en praktisk side. Det siste dreier seg om kristenlivets praksis i hjem, menighet og samfunn.

5.6 Opplæringens former

- a. *Deltagelse og innlevelse.* Med det menes at barnet lever og ferdes i miljøer, sammenhenger og fellesskap der Guds ord og den kulturbestemte kristne tradisjon lever ut. Det kan f.eks. være tale om barnets deltagelse og innlevelse i bordbønn, kveldsbønn, klubbvirksomhet, menighetsfellesskap og lignende. ([Tilbake til 5.7c](#))
- b. *Innøvelse.* Med det menes en mer intensjonal opplæring, hvor barnet ikke utelukkende er betraktende og mottagende, men også aktivt deltagende. Det kan f.eks. være tale om innøvelse av egen aftenbønn og bibellesning, menighetsvar i kirken og bekjennelse av troen. ([Tilbake til 5.7c](#))
- c. *Samtale.* Med det menes spontane eller planlagte samtaler med barnet omkring spørsmål, emner og forhold som vedrører den kristne tro og det kristne liv. Samtalen kan enten oppstå på barnets eller den voksnes foranledning. ([Tilbake til 5.7d](#))
- d. *Fortelling.* Med det menes fortelling av bibelhistorie særlig, men også f.eks. kirke- og misjonshistorie. Gjennom dette kan barnet lære Gud å kjenne gjennom hans handlinger i historien. Fortellingen er ikke undervisning i den forstand at den er karakterisert ved omtale og samtale, men den kan føre til det. Fortellingen er ikke forkynnelse i den forstand at den er karakterisert ved tiltale, men bibelfortellingen kan i likhet med forkynnelsen anta form av proklamasjon og danne bakgrunn for tiltale. Fortellingen kan på denne måten inngå i såvel undervisning som forkynnelse. ([Tilbake til 5.7d](#))
- e. *Undervisning.* Med det menes en tilrettelagt, fremadskridende aktivitet for og med ett eller – som regel – flere barn for å utvikle det enkelte barns tanke-, viljes- og følelsesliv i vekselvirkning mellom den voksne og barnets aktivitet. Undervisning i forbindelse med kristen opplæring kan benytte seg av alle metoder, undervisningsformer og hjelpemidler som fremmer en forståelse og tilegnelse av kristentro, kristenliv og bibelkunnskap – idet det tas hensyn til stoffets spesielle åpenbaringskarakter. ([Tilbake til 5.7e](#))
- f. *Forkynnelse.* Det er her tale om en formidling av Guds ord som lov og evangelium i tiltalens og proklamasjonens form i en kontekst, hvor barna gis mulighet for en bekræftende reaksjon på stoffets utfordringer gjennom samtale, bønn og bekjennelse. Det kan f.eks. være tale om en preken, en andakt, et vitnesbyrd, et lovsangssamvær eller et bønnefellesskap. ([Tilbake til 5.7f](#))
- g. Opplæringens seks hovedformer (pkt a–f ovenfor) verken kan eller bør

atskilles. Den ene form vil romme elementer av de fem andre. Ideelt sett bør de alle være til stede og virke sammen i den kristne opplæringen.

5.7 Opplæringens rom

- a. Kristen opplæring finner sted når Guds ord formidles, sakramentene forvaltes og det kristne liv utfolder seg blant mennesker.
- b. Den kristne opplæringens viktigste rom er:
  - I. den kristne familie/det kristne hjem,
  - II. den kristne menighet, herunder menighetens barnearbeid og konfirmantundervisning,
  - III. kristne skoler,
  - IV. kristne institusjoner, f.eks. barnehager.
- c. Deltagelse, innlevelse og innøvelse ([5.6a](#) og [5.6b](#)) finner i høyeste grad sted i I og II.
- d. Samtale og fortelling ([5.6c](#) og [5.6d](#)) finner i like høy grad sted i I, II, III og IV.
- e. Undervisning ([5.6e](#)) finner i høyeste grad sted i II og III.
- f. Forkynnelsen ([5.6f](#)) finner i høyeste grad sted i II. Men også I, III og IV rommer forkynnelsesmessige samvær – oftest i form av andakter.
- g. Kristendomsundervisning i den offentlige skole (i Danmark) er å betrakte som en virksomhet innenfor det verdslige regiment – for å gi kjennskap til kristendommen med henblikk på elevenes allmenneviten og allmenndannelse. Men også i dette regiment kan Ånden skape troen når Bibelens ord formidles og/eller når eleven møter levende kristenliv. Dessuten kan denne undervisning medvirke til å gi kunnskapsmessig basis for opplæringen i de andre rom.

5.8 Oppdragelse, kristenliv og helliggjørelse

- a. Det er ikke mulig å trekke en skarp grense mellom pedagogisk virksomhet på kristen grunn ([hovedpunkt 4](#)) og kristen opplæring ([hovedpunkt 5](#)). To eksempler: 1) Når en mor irettesetter gutten sin fordi han har bitt lillebror i armen, kan det både være oppdragelse av barnet og forkynnelse av det femte bud. 2) Når en far trøster sin datter med en klem og forteller henne at det ikke lenger er grunn til å ha dårlig samvittighet, så kan det både være oppdragelse og forkynnelse av tilgivelsens mulighet i forhold til Den himmelske Far.
- b. På samme måte som for skapelse og gjenløsning, verdslig og åndelig regiment, lov og evangelium – er idealet også her å sammenholde *den pedagogiske virksomhet på kristen grunn* og *den kristne opplæring* uten å sammenblande dem, og å skjelne mellom dem uten å atskille dem.
- c. For alle mennesker, men særlig for mindreårige barn som sanser (oppfatter o.a.), lærer og dannes i høyere grad konkret enn abstrakt, er det viktig at den pedagogiske virksomhet på kristen grunn og den kristne opplæring går hånd i hånd.
- d. For alle mennesker, men særlig for mindreårige barn som har et selvstendig forhold til Gud fra dåpens dag (eller før), er det viktig at det praktiseres større frihet i den kristne opplæring enn i den pedagogiske virksomhet på kristen grunn. Foreldre og andre pedagogiske autoriteter må ikke misbruke deres mentale og fysiske overlegenhet til å presse barnet i troens anliggender og øve åndelig tvang. Troen skapes og næres kun i frihet.

- e. Da foreldrene også har myndighet over barnet i forhold til den kristelige påvirkning, behøver det verken være misbruk eller overgrep at foreldre tar barnet med til gudstjeneste, sender det i barneklubb eller forlanger at det skal sitte stille under andakten.
- f. Oppdragelse består i å fremkalle, fremme og skape grunnlag for utvikling av barnets moralske potensialer – både gjennom forbilde, oppmuntring, veiledning og krav om lydighet – mens helliggjørelse er en prosess hvor den troende ved hjelp av den Hellige Ånd blir mer og mer likt det menneske han er skapt til å være. Dersom barnet er troende, vil denne helliggjørelse også skje i barnet.
- g. Oppdragelsen av barnet og barnets helliggjørelse kan ikke atskilles. På den annen side må barnets helliggjørelse ikke settes *lik* dets oppdragelse. Barnets helliggjørelse skjer altså ikke *ved hjelp* av oppdragelsen, men heller ikke *atskilt* fra den.
- h. En formidling av Guds vilje i ord (formaning) og liv (forbilde) er avgjørende for barnets helliggjørelse – og blir samtidig en del av barnets oppdragelse.
- i. Møtet med kjærligheten er fundamentalt for både oppdragelse og helliggjørelse. Det er avgjørende for barnet å møte menneskers (særlig foreldrenes) kjærlighet og Guds kjærlighet forkynt i evangeliet om Jesus Kristus.